

ALEKSANDER SREBRAKOWSKI

Stosunek mniejszości narodowych Litwy Środkowej wobec wyborów do Sejmu Wileńskiego*

Litwa Środkowa była sztucznym tworem państwowym powołanym przez gen. Lucjana Żeligowskiego 9 X 1920 roku. Akcja gen. Żeligowskiego, mająca wszelkie znamiona buntu, była jedynie realizacją rozkazu Naczelnika Państwa. Powołanie tego państwa było zaś wybiegiem dyplomatycznym, który miał dać Polakom do ręki atut posiadania Wilna, przy jednoczesnym zachowaniu pozorów, że rząd polski nie ma z tym nic wspólnego. Piłsudski liczył na to, że Wilno będzie kartą przetargową w rozmowach z Litwinami o stworzeniu federacji państw powstałych na terenie przedrozbiorowej Rzeczypospolitej. Jak się później okazało zajęcie miasta przez „zbuntowane” oddziały polskie zamiast ułatwić rozmowy ze stroną litewską jeszcze bardziej je skomplikowało. Po kilku próbach porozumienia, skończonych fiaskiem, przyszedł czas na ostateczne rozwiązanie problemu przynależności państwowej Wileńszczyzny. Nie było to łatwe, gdyż Polska musiała się liczyć z opinią mocarstw Ententy, które zastrzegały sobie prawo do ostatecznej decyzji w sprawie wytyczenia granic. Chociaż więc Polacy stanowili większość ludności na terenie Litwy Środkowej, nie mogli przeprowadzić prostego wcielenia spornego terytorium do Polski, tak jak tego chciała miejscowa ludność polska.

Przystąpiono zatem do realizacji obietnicy złożonej przez Naczelnika Państwa 22 IV 1919 roku w odezwie *Do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego*, wydanej po pomyślnym zakończeniu wyprawy wileńskiej przeciwko bolszewikom. Józef Piłsudski wymieniając tam zadania powołanych tymczasowo władz okupacyjnych, noszących nazwę Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, zapowiadał że celem ich będzie:

...Ułatwienie ludności wypowiedzenia się co do swego losu i potrzeb przez swobodnie wybranych przedstawicieli. Wybory te odbędą się na podstawie równego, tajnego, powszechnego, bezpośredniego, bez różnicy płci głosowania¹.

* Tekst niniejszy jest nieznacznie przeredagowanym fragmentem przygotowywanej do druku książki „Sejm wileński. Idea i jej realizacja”.

¹ K. W. Kumaniecki, *Odbudowa państwowości polskiej. Najważniejsze dokumenty 1912—1924*, Warszawa 1924, s. 173.

Tabela I. Stosunki narodowościowe na terytorium wyborczym

I.p.	OKRĘGI WYBORCZE	Ogółem mieszkańców	Liczby absolutne						Procenty					
			Polacy	Białorusini	Litwini	Tutejsi	Żydzi	Inni	Polacy	Białorusini	Litwini	Tutejsi	Żydzi	Inni
1.	Święciany	71.218	35.248	5.144	22.464	727	5.113	2.522	49.5	7.2	31.5	1.0	7.2	3.6
2.	Komaje	59.294	27.200	13.633	10.951	2.034	1.537	3.938	45.8	23.0	18.5	3.4	2.6	6.7
3.	Oszmiana	78.843	63.065	3.454	15	6.902	4.510	897	80.0	4.4	—	8.8	5.7	1.1
4.	Troki	34.685	23.893	52	7.042	86	3.035	577	68.9	0.1	20.3	0.2	8.8	1.7
5.	Wilno — północ	60.012	56.262	544	59	—	2.387	760	93.8	0.9	0.1	—	3.9	1.3
6.	Wilno — południe	66.548	62.718	386	928	—	2.083	433	94.2	0.6	1.4	—	3.1	0.7
7.	Wilno — miasto	128.954	72.416	1.781	2.920	—	46.559	5.278	56.1	1.4	2.3	—	36.1	4.1
8.	Litwa Srodkowa	499.554	340.802	24.994	44.379	9.749	65.224	14.406	68.2	5.0	8.9	2.0	13.0	2.9
9.	Lida	85.611	65.922	8.069	1.012	—	9.708	900	77.0	9.4	1.2	—	11.3	1.1
	Wasiliszki	92.801	61.793	19.825	2.985	—	7.033	1.165	66.5	21.4	3.2	—	7.6	1.3
10.	Brasław	57.123	34.487	11.407	4.438	—	2.845	3.946	60.4	20.0	7.7	—	5.0	6.9
	Cale terytorium	735.089	503.004	64.295	52.814	9.749	84.810	20.417	68.4	8.8	7.2	1.2	11.5	2.8

W pierwotnym założeniu odezwa ta miała otwierać drogę do federacji, teraz zaś miała posłużyć bezbolesnemu, przeprowadzonemu na demokratycznych zasadach, połączeniu Wilna i Wileńszczyzny z Polską.

Na podstawie rozporządzenia nr 425 prezesa Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z 2 XII 1921 pierwszy dzień kampanii wyborczej wyznaczono na 5 XII 1921. Oprócz już wymienionego, prezes TKR wydał też wiele innych dekretów, które umożliwiały przeprowadzenie demokratycznych wyborów. Dopuszczano więc do organizowania w okresie kampanii wieców, bez potrzeby uzyskiwania na to specjalnego zezwolenia TKR (dekret 428 z 14 XII). Zniesiono też cenzurę wydawnictw obowiązującą do tej pory na terenie Litwy Środkowej (dekret 431 z 15 XII).

Na obszarze objętym wyborami, według danych spisu ludności grudnia 1919 roku, było ogółem 735 089 mieszkańców, z czego: 503 004 (68,4%) stanowili Polacy, 84 810 (11,5%) Żydzi, 64 295 (8,8%) Białorusini, 52 814 (7,2%) Litwini, 9 749 (1,3%) tzw. „tutejsi” i 20 810 (2,8%) inne narodowości, głównie Rosjanie. Dokładne dane zamieszczono w tabeli I.

Przy takim rozkładzie narodowości na terytorium wyborczym ważne było pozyskanie przez Polaków przynajmniej najliczniejszej z grup, tak aby ostatecznie wyniki wyborów wykazały, że nie tylko oni chcieli przyłączenia Wileńszczyzny do Polski.

Najliczniejszą mniejszością na terytorium wyborczym byli Żydzi, stąd władze polskie, a konkretnie polskie MSZ, próbowało ich pozyskać. Aleksander Meysztowicz, w swoich wspomnieniach z okresu pełnienia funkcji prezesa Tymczasowej Komisji Rządzącej, pisał:

MSZ. dla efektu w Europie, chciało mieć Żydów w Sejmie Wileńskim i gotowe było dużo dać za to, ażeby ich do udziału w sejmie naklonić².

Początkowo rozmowy prowadzono z Żydami warszawskimi, gdy jednak wydelegowany przez rząd Szymon Askenazy nie uzyskał wyników, polecono prezesowi TKR A. Meysztowiczowi przeprowadzić takie rozmowy na miejscu, w Wilnie. Jednak i to nie dało rezultatów. Żydzi byli gotowi wystawić swoją własną listę wyborczą tylko wtedy, gdyby byli pewni, że Sejm Wileński zapewni Wileńszczyźnie autonomię. Wiązało się to z tym, że w Litwie Środkowej Żydzi mieli więcej praw niż w Polsce, stąd gdyby, tak jak przewidywano, Wileńszczyzna została wcielona do Polski, Żydzi wileńscy straciliby część swoich przywilejów. W tej sprawie zostało wydane specjalne oświadczenie stronnictw żydowskich:

1. Jako obywatele naszego kraju, związani z nim nierozzerwalnymi więzami oraz zainteresowani na równi z innymi obywatelami w jego rozwoju i rozkwicie, Żydzi uważają za swój obowiązek przyjąć udział w Sejmie Ustawodawczym. zwo-

² A. Meysztowicz, *Trzy miesiące rządów w Litwie Środkowej*, Wilno 1922, s. 6.

lanym na zasadach demokratycznych i mającym na czele uregulowanie wewnętrznego życia naszego kraju, opracowanie odpowiednich norm prawnych i urzeczywistnienia wszelkich innych praw, należących do kompetencji podobnych organów przedstawicielstwa narodowego.

2. Żydzi uważaliby również za swój obowiązek wziąć udział w plebiscycie, wyznaczonym w celu rozstrzygnięcia kwestii przynależności państwowej naszego kraju, o ile zostałyby stworzone odpowiednie warunki zabezpieczające prawidłowość przeprowadzenia takowego.

3. Kwestia przyjęcia przez Żydów udziału w obecnie zwoływanym Sejmie może być dopiero rozstrzygnięta po wydaniu odpowiedniego dekretu, określającego zadania Sejmu⁴.

Jeszcze jaśniej stanowisko Żydów zostało zaprezentowane w dzienniku *Nais* z 29 września 1921:

(...) Wśród starszego pokolenia uchodziło Wilno za Jerozolimę litewską, pełną pamiątek i śladów tajnego rozkwitu światopoglądu realnego i doświadczenia żydowskiego. (...) Mogło by więc Wilno być drogowskazem dla Żydostwa litewskiego. (...) Chcemy... wolelibyśmy, aby Wilno zostało Wilnem, żydowskim Wilnem. Mamy wszelkie podstawy do przypuszczenia, że Żydzi posiadają nie mniej praw na Wilno, niżeli strony sporne. I może projekt uczynienia z Wilna miasta wolnego jest nie tylko najmądrzejszy, lecz i najbardziej sprawiedliwym.

Głos nasz atoli nie sięga zielonego stołu dyplomatów w Genewie, a pytanie wystosowane do nas brzmi: do Polski czy do Litwy? Mamy na to jasną odpowiedź: *Lepiej z Litwą!* [tekst w oryginale półgruby — A.S.]. Albowiem Polska jest dla Wilna trucizną i nie tylko ze względu na swą morderczą politykę antyżydowską. Wilno, nasze żydowskie Wilno, jest demokracją i pracą. Polska szlachetnością i lenistwem. Wilno to uosobienie tolerancji i kultury. Polska — Polska panów — inkwizycji i cynizmu.

Litwa jest młodą i nie posiada tradycji antyżydowskich. Litwa, ten mały kraj włościański może stać się jeszcze demokracją cichej pilności i poszanowania kultury, a Wilno wiele może w tym działać. Litwa, ta lepsza i dalekowidząca zrozumie, że Żydzi przynieśli jej kulturę miejską.

Wilno jest kolebką a zarazem budzikiem. Ono ma to w przeznaczeniu swem nadanie żydostwu litewskiemu wagi politycznej i wyglądu ludzkiego⁴.

Wyłuszczone przez Żydów obawy wobec Polaków i Polski źle rokowały dla planów Piłsudskiego. W związku z taką postawą wobec idei Sejmu Wileńskiego polskie MSZ postanowiło nakłonić ich przynajmniej do wydania deklaracji, w której stwierdzonoby, że Żydzi powstrzymali się od uczestnictwa w wyborach, gdyż nie chcieli naruszać jednomyślności uchwały sejmowej o wcieleniu spornego terytorium do Polski, oni zaś są zwolennikami idei federacyjnej. Chciano też aby stwierdzono, że mimo absencji wyborczej Żydzi podporządkują się decyzjom większości ludności reprezentowanej w sejmie⁵. Nie uzyskano jednak takiego oświadczenia. Mimo wielkiej rezerwy Żydzi uczestniczyli jednak w pra-

⁴ *Kurier Poranny*, 1921 (19 XII), s. 3.

⁴ Cyt. za: Z prasy żydowskiej, *Głos Litwy* nr 7/23 XII 1921, s. 1.

⁵ AAN, Zespół akt MSZ, syg. 6103, k. 96, *Pro memoria. Co należy i można uzyskać od przedstawicieli Żydów wileńskich?*

cach komisji przygotowującej uroczystości otwarcia Sejmu Wileńskiego, zaś podczas inauguracji obecny był rabin ⁶.

Kolejną narodowością, pod względem liczebności, na obszarze objętym wyborami byli Białorusini. Ich stanowisko w sprawie wyborów i sejmu nie było jednolite. Aktywna politycznie część tego społeczeństwa podzielona była na dwa obozy, przeciwników i zwolenników sejmu.

Za uczestnictwem w wyborach był Związek Krajowy, który powołał Centralny Białoruski Komitet Wyborczy. 31 XII 1921 Związek wydał odezwę określającą cele działania. Najważniejsze było zjednoczenie całej Białorusi, Wschodniej i Zachodniej i połączenie jej z Polską, ale z zapewnieniem szerokiej autonomii dla tego obszaru. Wybrani posłowie białoruscy mieli poza tym walczyć o szybkie wprowadzenie na wcielonym terytorium reformy rolnej, uchwalonej wcześniej przez polski sejm, a także o nadanie bezrolnym i małorolnym chłopom białoruskim odpowiedniej liczby gruntów i upaństwowienie lasów. Działania te miały dać podstawę do samodzielnego rozwoju narodowości białoruskiej. Liczono też na wspieranie ekonomiczne narodowego ruchu białoruskiego. Inny ważny postulat dotyczył nadania szkołom białoruskim autonomii, aby nie mogły się stać narzędziem polonizacji tej narodowości ⁷.

Narodowy Komitet Białoruski skupiał natomiast zwolenników bojkotu wyborów do sejmu. W wydanej 10 XI 1921 roku uchwale wyłuszczył dlaczego do wyborów nie przystąpi. Wskazywano, że podział Białorusi Zachodniej między Polskę i Litwę Środkową jest sztuczny, trudno więc liczyć na uczestnictwo Białorusinów w rozstrzygnięciach będących wynikiem takiego stanu. Co więcej, członkowie Komitetu uważali, że nie można zaakceptować sytuacji gdy na ziemiach tych, Białorusini stanowią większość ludności, a cała władza spoczywałaby w rękach Polaków, prowadzących politykę ucisku. Członkowie Komitetu widzieli tylko jedną możliwość uczestnictwa w wyborach: jeśli zostaną przeprowadzone na całym obszarze Białorusi będącym w rękach Polaków.

Białoruscy przeciwnicy zwołania sejmu mieli podobne zdanie do Żydów wileńskich, którzy uważali, że kwestia przynależności państwowej Wileńszczyzny to nie tylko spór polsko-litewski. Ich zdaniem zarówno Żydzi, jak i Białorusini mieli równe, a może nawet i większe prawa do tych ziem, od Polaków i Litwinów. Stąd wynikała negatywna postawa tych środowisk do idei Sejmu Wileńskiego.

Litwini pod względem liczebności w Litwie Środkowej zajmowali dopiero czwarte miejsce po Polakach, Żydach i Białorusinach. Jednak ze względu na istotę sporu o Wilno ich zdanie w sprawie wyborów było najbardziej ważące dla opinii światowej. Po prostu była to jedyna na-

⁶ A. Meysztowicz, *op. cit.*, s. 7.

⁷ W przededniu wyborów na Wileńszczyźnie. Żądania Białorusinów, Robotnik nr 1/1 I 1922, s. 8.

Tabela II. Frekwencja głosujących w poszczególnych okręgach

Lp.	OKRĘGI WYBORCZE	Liczba obw. wyborczych	Liczba jednostek		Liczba ludności wg spisu 1919 r.	Podział narodowościowy w odsetkach						Liczba wyborców	Głosujących 8 I 1922 r.		
			Mieścia	Gminy		Polacy	Litwini	Białorusini	Żydzi	Tutejsi	Rosjanie		Liczba	%	
I	Szyrwinty	n	1	e	c	z	y	n	n	y					
II	Święciany	27	2	9	73 746	50,4	29,8	8,8	8,5	br.	br.	34 808	19 756	56,8	
III	Komaje	27	—	12	39 294	37,2	9,0	25,0	1,7	br.	br.	29 584	15 493	52,4	
IV	Oszmiana	32	1	9	78 843	77,6	—	6,5	3,7	9,7	—	40 595	30 310	74,7	
V	Troki	23	1	5	37 025	61,5	32,1	—	3,2	br.	—	17 613	11 265	63,9	
VI	Wysoki Dwór	n	1	e	c	z	y	n	n	y					
VII	Wilno północ.	22	—	6	52 569	95,9	0,06	—	2,9	—	—	29 483	23 248	78,9	
VIII	Wilno połudn.	25	—	6	66 548	96,0	0,9	—	2,3	—	—	32 106	24 731	77,0	
IX	m. Wilno	38	1	—	128 945	56,2	2,3	1,4	3,1	—	br.	79 348	43 489	54,8	
X	Lida	28	1	9	85 611	70,2	—	15,1	5,2	—	br.	45 731	28 650	62,6	
XI	Wasyliszki	55	—	14	92 801	50,6	br.	40,0	4,6	—	br.	46 161	28 417	61,6	
XII	Brasław	38	—	9	65 153	64,6	br.	13,8	4,09	—	5,3	31 988	23 966	75,0	
	Okręgów łącznie	315	6	69	720 535							387 397	249 325	64,35	

rodowość, która w przeciwieństwie do dwóch pozostałych miała w sąsiedztwie prawdziwie niepodległe państwo dbające o interesy swoich rodaków za granicą. Czego nie można powiedzieć o Białorusinach i Żydach. Spór nabierał zatem charakteru konfliktu między państwem litewskim. Litwini konsekwentnie głosili, że będą rozmawiać z Polakami tylko wtedy, gdy zostanie im zwrócone Wilno, gdyż tylko oni mają do niego prawo. Stosunek Litwinów do tego problemu świetnie ilustruje punkt 5 memoriału złożonego przez delegację litewską podczas rozmów z Polakami w Brukseli (14 maja 1921):

W czasie całego swego istnienia jako państwa suwerennego i później w epoce walk o wyzwolenie Litwy z Wilnem na czele stale stwierdzała (Litwa — A.S.) i broniła z niesłabnącą energią swą własną narodowość i swe prawo do zupełnej niepodległości. Również unie z Polską nie były nigdy wyrazem wolnej woli Litwy lecz kombinacjami narzuconymi temu krajowi przez Polskę, która korzystała z trudnego położenia Wielkiego Księstwa Litewskiego. Unia Lubelska z 1569 r. jest jaskrawym przykładem tej polityki⁸.

Rozwinięcie ostatniej kwestii znajdziemy w artykule *Aneksjonści i federaliści*, zamieszczonym w gazecie *Głos Litwy*. Anonimowy autor zrównywał w tym tekście oba kierunki polskiej polityki wobec ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej, tzn. ideę inkorporacji i federacji. Jego zdaniem federaliści byli w pewnym sensie nawet gorsi, gdyż: „Sam Wilno ich nie zadowala. Chcą oni Litwy całej”⁹.

Mimo tak jednoznaczne stanowisko Litwinów prezes Okręgowej Komisji Wyborczej na miasto Wilno 3 XII 1921 roku wystosował do Tymczasowego Komitetu Litewskiego pismo z prośbą o wyznaczenie kilku przedstawicieli (Litwinów), którzy mieli zasiąść w komisjach wyborczych. Litwini odpowiedzieli na to listem, w którym motywowali dlaczego nie mogą spełnić prośby. Argumenty były następujące:

1. Tymczasowy Komitet Litewski w Wilnie jest obrany przez zorganizowane społeczeństwo litewskie w Wilnie w celu wyrażania i obrony potrzeb tego społeczeństwa, którego też stanowisko w sprawach poszczególnych Komitet stara się zrealizować i nie może brać udziału w pracy, która by szkodziła interesom społeczeństwa litewskiego.

2. Dotychczasowa trzyletnia administracja polska w Wileńszczyźnie wskazuje, że nawet zmuszone do lepszego obchodzenia się z ludnością zanim przyłączy kraj do Polski, władze polskie i zorganizowana część społeczeństwa polskiego miejscowego i niemiejskowego, nieraz gorzej od dawnych ciemiężycieli uciskają i przesładują Litwinów, ich życie społeczne i osobiste, księży, szkoły, pisma, instytucje handlowe i przemysłowe, stowarzyszenia, nie ukrywając swej chęci wyplenienia litewskości w Wileńszczyźnie.

---

⁸ *Prawa Litwy do Wilna i jego terytorium*. (Memoriał złożony przez delegację litewską 14 V 1921).

⁹ *Aneksjonści i federaliści*. *Głos Litwy* nr 76/22 XII 1921, s. 1—2.

3. Społeczeństwo polskie organizuje Sejm Wileński w tym celu, aby wyzyskując środki okupacyjne i monopol pracy politycznej, zmusić Wileńszczyznę do połączenia się z Polską i ostatecznie ją spolonizować.

4. W tym celu Wileńszczyzna od dawna jest opracowaną przez dostarczonych z Polski agitatorów i za pieniądze stamtąd przesyłane, jednocześnie zaś pilnie się strzeże, by żaden działacz z Litwy Niepodległej nie przybył spoza linii demarkacyjnej do Wileńszczyzny w celu pracowania na korzyść Litwy, miejscowi zaś działacze litewscy też są krępowani i prześladowani.

5. Administracja polska w Wileńszczyźnie zniszczyła instytucje i siły litewskie, pochwyliła w swe ręce całą pracę agitacyjną, ku wyżej wymienionym celom skierowuje system i postępowanie wyborcze, aż do ostatniej chwili nie zaprzestając prześladowania Litwinów.

6. W takich warunkach nawet obiecywane na czas wyborów „wolności”, będąc czcze, Sejm w ten sposób zwolany odzwierciedli tylko opinię zbałamuconej przez agitatorów z Polski mniejszości społeczeństwa, spóźni powrót Wileńszczyzny do Litwy Niepodległej, od której Polska chce ją oderwać i przeto jeszcze bardziej utrudni sytuację Litwy, a zwłaszcza Litwinów wileńskich.

7. Wobec wyłuszczonego, wileńskie społeczeństwo litewskie, nie chcąc wykroczyć przeciwko swemu narodowi i ojczyźnie, nie uczestniczy w wyborach do takiego sejmu, spełniając zaś jego wolę Tymczasowy Komitet Litewski w Wilnie, nie będzie brał udziału w takich wyborach¹⁰.

Tym jednoznacznym wystąpieniem Litwinów z Wilna towarzyszyły działania rządu litewskiego w Kownie, który kierował różne petycje i memoriały do Rady Ligi Narodów.

Jak widać z przytoczonych przykładów stosunek mniejszości narodowych Litwy Środkowej do wyborów do Sejmu Wileńskiego był właściwie w całości negatywny. Jedynie wśród Białorusinów znalazła się grupa popierająca ideę sejmu. Jednak nie doszło do całkowitego bojkotu wyborów przez mniejszości narodowe. W zależności od okręgu wyborczego procent głosujących przedstawicieli mniejszości sięgał nawet 50, generalnie jednak głosowało od 20⁰/₀ do 30⁰/₀ przedstawicieli mniejszości, głównie Białorusinów (w wielu okręgach stawili się tłumnie). Litwini całkowicie zbojkotowali wybory w gminie orańskiej i olkienickiej. Zarejestrowano kilkaset głosów oddanych przez Żydów w Wilnie, gdzie stanowili oni ok. 25⁰/₀ wszystkich uprawnionych do głosowania. W małych miasteczkach i wsiach często do 30⁰/₀ uprawnionych do głosowania Żydów oddało głosy. Ogólnie zachowali oni raczej przychylną neutralność wobec całego wydarzenia. Poza Wilnem wszędzie można było spotkać ich w składzie komisji wyborczych. Własne listy wyborcze zgłosili Białorusini i Rosjanie, jednak nie uzyskały one mandatów¹¹. Ostatecznie więc cel Polaków został osiągnięty, frekwencja wyborcza osiągnęła po-

¹⁰ Wybory do Sejmu w Wilnie 8 stycznia 1922. Oświetlenie akcji wyborczej i jej wyników na podstawie źródeł urzędowych opracowanych przez Generalny Komisariat Wyborczy, Wilno 1922, s. 40—41.

¹¹ AAN, Zespół akt MSZ, sygn. 6103, k. 99—102. Poglądowe sprawozdanie o wynikach wyborów do Sejmu Wileńskiego przeprowadzonych w dniu 8 stycznia 1922 roku.

зиом 64,35% (dokładne dane w tab. II), dzięki czemu można było uznać wybrany w ten sposób sejm za reprezentację większości ludności spornego terytorium. Mimo to przeciwnikom wyborów i sejmowi udało się wyraźnie zmanifestować swój sprzeciw. Dzięki temu później Litwini mogli, chociaż sejm wybrano zgodnie z zasadami demokracji, kwestionować w swoich wystąpieniach propagandowych wyniki jego prac. Prawnie kwestionowanie sejmu było bezpodstawne, lecz w sferze propagandowej, takie wystąpienia dawały rezultaty, to zaś było celem zwolenników bojkotu wyborów. Wystąpienia te miały swoją siłę nawet po tym gdy 15 marca roku 1923 Rada Ambasadorów uznała ostatecznie polską granicę wschodnią włącznie z tym odcinkiem, który został wykreślony na mocy decyzji Sejmu Wileńskiego.

ОТНОШЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШЕСТВ СЕРЕДНЕЙ ЛИТВЫ ПО ОТНОШЕНИЮ И ВЫБОРАМ В ВИЛЕНСКИЙ СЕЙМ

8 I 1922 были проведены выборы в сейм, который должен был решить государственную принадлежность территории занятой 9 X 1920 генералом Желиговском и названной Средней Литвой. Поляки, которые составляли большинство населения этого района хотели, чтобы спорная территория, которой требовали и они и литовцы, была совсем присоединённая и польскому государству. Зато литовцы, которые объявили Вильно столицей литовского государства, не хотели согласиться на это. По поводу того, что в границах Средней Литвы они были маленьким процентом населения, решили бойкотировать выборы, чтобы таким способом проявить свой недостаток доверия к таким решениям. Для того, чтобы углубить пропагандистский характер этого шага они старались протянуть на свою сторону другие меньшенства.

Поляки, которые хотели противодействовать тому, старались завоевать для своего дела самое большое (количественно) меньшинство т.е. евреев.

Следующие национальное меньшинство Средней Литвы — Белорусы были разделены на две группы противников и сторонников сейма.

Для литовцев, участие в выборах в виленский сейм было однозначным с измелой национальных интересов, отсюда они не предвидывали никаких компромиссов по этому делу. Бойкот со их стороны был полным. Трудно однако признать, чтобы их деятельность имела положительные эффекты. Правда что, им удалось завоевать часть меньшенства Средней Литвы для идеи бойкота, но это помешало полякам созвать сейм, который поддерживало большинство населения, что довело до проведения демократическим способом включения спорной территории в Польшу.